

اطهارنظر کارشناسی درخصوص پیش نویس طرح قانون
”حمایت از حقوق کاربران و خدمات
پایه کاربردی فضای مجازی“

کاری از کمیسیون فناوری اطلاعات کسب و کارهای
دانش بنیان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی لرستان

تماس با دبیر کمیسیون: ۰۳۳۳۳۴۳۶-۶۶، داخلی ۱۱۵

۲۰۲۱

مقدمه

مقام معظم رهبری طی فرمایشانی در خصوص فضای مجازی و شبکه ملی اطلاعات ضمن تأکید بر ضرورت پرداختن به فضای مجازی توسط سران سه قوه، مطالبات و انتظارات خود را از مسئولین جهت ساماندهی این فضا مطرح نمودند. اگر همه‌ی ما به عنوان سیاست گذاران و فعالان این حوزه بخواهیم به سخنان رهبری گوش فرا دهیم و بحث مدیریت فضای مجازی را مورد توجه و به سمت ساماندهی این حوزه در کشور حرکت کنیم باید مرافق باشیم که بر اساس نکات مطرح شده توسط ایشان یکی از مولفه‌های توانمندسازی کشور در مسائل فناوری اطلاعات و صنعت دیجیتال، تقویت زیر ساخت‌ها و افزایش آگاهی مردم نسبت به فضای مجازی است. از این رو طرح پیشنهادی با عنوان طرح "حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی" باید به شکلی تبیین شود که این هدف را دنبال کند.

کمیسیون فناوری اطلاعات و کسب و کارهای دانش بنیان اتاق لرستان نیز با مد نظر قرار دادن رهنموندهای مقام معظم رهبری در این خصوص و با هدف کمک به مدیریت درست فضای مجازی در کشور؛ نسبت به بررسی طرح "حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی" اقدام نموده است. سند پیش رو حاصل بیش از ۵۰ ساعت بررسی دقیق و جلسات کارشناسانه فعالین و صاحب‌نظران حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات میباشد و شامل بررسی تامیم نکات مثبت و اثربار طرح به علاوه ابهامات و نقدهایی بر طرح پیشنهادی است. امید است تلاش‌های صورت گرفته مابرای مدیریت بهتر فضای مجازی و صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات، مورد توجه مسئولین محترم قرار گیرد.

نقاط قوت و مزایای طرح

شکی در این مستله نیست که فضای مجازی نباید به حال خود رها باشد و اگر افراد و کاربرانی که در آن فعال هستند به هر نحوی آسیب دیدند و یا با چالشی مواجه شوند باید بتوان از حق و حقوقشان دفاع کرد. متاسفانه چند سالی است که در پلیس فتا و دادگاهها، پرونده‌های زیادی در راستای این موضوعات شکل گرفته است و در برخی مواقع به دلیل کمبود قانون، جرم‌انگاری نشده و همین باعث شده است توان حکم های مشخص و دقیقی صادر کرد. از مزیت‌های اصلی این طرح می‌توان به تبیین و تعیین قانون جدی در فضای اینترنت کشور اشاره کرد که در آن تکالیف و تعهداتی بر ارائه دهندگان خدمات پایه کاربردی الزام شده است که تاکنون هیچ قانون جدی، محکم و یکپارچه‌ای در این زمینه وجود نداشته است. و قاعده‌تا داشته است. و قاعده‌تا داشتن یک قانون شفاف در این بخش می‌تواند بسیار مفید و سازنده باشد.

این طرح نقاط بسیار مثبت و تاثیرگذار فراوان دارد که نباید از آنها غافل شد. در تمامی طرح پیشنهادی به وضوح دیده می‌شود که طراحان مربوطه به نتیجه رسیده اند که فضای اینترنت و ارتباط دیجیتال کشور، نیازمند نظارت، پایش^{*} رديابی کردن[#] و تنظیمگری[¶] بسیار بیشتر و جدی‌تر است. همچنین اعلام نفوذ جدی در دو بحث سفارشی سازی[¶] و شخصی سازی[#] در طراحی سیستم‌های نرم افزاری از دیگر نکات جدی این طرح است.

موارد مثبت و مفید طرح در ادامه به تفکیک اشاره شده است.

■ تأمین امنیت حقوقی فعالیت کاربران در فضای مجازی:

■ تعقیف قضایی کلاهبرداران فضای مجازی (نتیجه بند ۱۴ ماده ۲۵).

■ پیشگیری از وقوع جرم (بند ۷ ماده ۱۳ + بند ۱۲ ماده ۲۵).

■ توجه ویژه به جرم‌انگاری برای مسئولان فضای مجازی به جای تجویز جرم‌انگاری برای مردم (ماده ۲۷ تا ۳۷).

■ میانست از حريم خصوصی کاربران و حفظ آزادی‌های اجتماعی (بند ۸ ماده ۴ + بند ۱۱ ماده ۱ + بند ۱ ماده ۲۵).

همیشه نقدها و نگرانی‌هایی در مورد حريم شخصی کاربران وجود داشته و دارد. نقض حريم شخصی، نشت کردن اطلاعات و نیز حساسیت مردم به ثبت همه‌ی سوابق‌شان، از جمله چالش‌های شخصی سازی است. الزام ارائه دهندگان خدمات به میانست از داده‌های کاربران، از مزایای طرح است. در حال حاضر ارائه دهندگان خدمات تعهد و مسئولیتی در قبال حفاظت از محتوای کاربران ندارند؛ از این رو اگر داده‌های کاربر به هر دلیل حذف شود، کسی پاسخگو نخواهد بود. از طرف دیگر ما همواره شاهد نشت اطلاعات کاربران در فضای وب و تعرض به حقوق کاربران در سرویس‌های مختلف و شیکه‌های اجتماعی بوده ایم و چون هیچ یک از آنها پاسخگو نیستند، استیغای حقوق کاربران ممکن نیست. از این رو در طرح پیشنهادی گفته شده تمامی ارائه دهندگان خدمات باید در قبال تعدی به حقوق مردم در پلتفرم خود پاسخگو باشند. یعنی در این طرح و در بند ۱۴ ماده ۲۵ قانون ارائه دهندگان را ملزم به ارائه ادله اکترونیکی به مراجع ذیصلاح می‌کند و باید به نهادهای مربوطه گزارش دهند.

نکته مثبت دیگر این بخش عدم دریافت داده‌ها و دسترسی‌های غیرضروری توسط ارائه خدمت پایه کاربردی از کاربر استفاده کننده از خدمات است.

■ رونق اقتصادی و جهش کسب‌وکارهای مردمی در فضای مجازی از طریق:

■ (الف) پرداخت حق السهم به تولیدکننده محتوا و ارائه‌دهندگان خدمات پایه کاربردی داخلی از محل فروش ترافیک و سایر درآمدها (ماده ۱۵).

■ (ب) حمایت از کسب‌وکارهای بومی دیجیتال و نوپا (ماده ۱۶).

حمایت از کسب‌وکارهای نوپا و امکان ایجاد درآمد برای تولیدکنندگان محتوا می‌تواند به اشتغال بیشتر و پویایی کسب‌وکارهای فضای مجازی بیانجامد.

■ تأمین امنیت روانی والدین نسبت به حضور فرزندانشان در فضای مجازی از طریق ارائه اینترنت پاک و سالم (نتیجه بند ۱۵ ماده ۴ + بند ۵ ماده ۱۳ + بند ۶ و ۷ و ۸ ماده ۲۵).

■ توجه جدی به میانست از حقوق کودکان در فضای مجازی (بند ۱۵ ماده ۱۴).

در این بندها به صورت کاملاً شفاف برنامه ریزی برای رفع آسیب‌های فضای مجازی برای کودکان و نوجوانان در باب آموزش مجازی دیده می‌شود که مرتبط است با زیان‌هایی که در آموزش مجازی وجود دارد. بسیار اتفاق خوبی است که ما به این سمت حرکت کنیم اما نکته این است که تغییر در محصول برای این بخش با تعمیم و تشخیص چه کسی انجام می‌شود؛ وقتی تغییر به انتخاب مشتری انجام می‌شود، کاری که انجام شده، سفارشی سازی است. اگر تغییر در محصول توسط عرضه‌گذنده و به انتخاب و تشخیص او انجام شود، شخصی سازی انجام شده است. قاعده‌تا این تغییرات از نوع سفارشی سازی^۴ محصول برای کاربر خواهد بود. یعنی سیستم به گونه‌ای باید طراحی شود که قابلیت استفاده برای پرداز و مادران و فرزندان و سنین مختلف را به صورت جدگانه ارائه دهد.

خدمات پایه کاربردی در صورت انجام تعهدات مندرج در این قانون، نسبت به کاربری‌های غیرمجاز مسئولیتی ندارد. (ماده ۲۹) این بند بسیاری از چالش‌های پلتفرم‌های دو طرفه مانند آپارات و دیوار را در تخلفات کاربران حل می‌کند و باز سنگین تخلفات کاربران که لزوماً ارتباطی به انها را ندارد، از روی دوش این کسب و کارها برミ‌دارد.

ملزم کردن ارائه دهندگان سرویس‌های داخلی به خارج نکردن های سرورها و اطلاعاتشان از کشور هم نکته مثبتی است و سال هاست که بحث‌هایی در مورد این صورت گرفته است. که در این طرح داشتن سرور داخلی به یک قانون تبدیل خواهد شد.

و چند مزیت دیگر طرح به صورت خلاصه:

مبازره ویژه با سوء استفاده از رانت اطلاعاتی (بند ۱ ماده ۴ + ماده ۱۱).

ضایعه‌مند کردن قیمت‌گذاری تعریف خدمات پایه کاربردی داخلی به نفع تولید داخلی و نفع عمومی (نتیجه بند ۵ ماده ۴).

حمایت مالی همجانبه از خدمات داخلی فضای مجازی از طریق تأسیس «صندوق حمایت از خدمات پایه کاربردی داخلی و محتوا مرتبط» (ماده ۱۳۰).

استانداردسازی در جهت ارتقای کیفیت خدمات پایه کاربردی داخلی (بند ۶ و ۱۴ ماده ۴ + بند ۱ ماده ۱۳۱).

جلوگیری از پخش و انتشار اخبار جعلی (نتیجه بند ۱۶ ماده ۴).

انتقادات و مشکلات قابل بررسی

طرح حمایت از حقوق کاربران و خدمات پایه کاربردی فضای مجازی شامل موارد مثبت و موثری است که در بخش قبل به صورت کامل ذکر شدند، اما بسیاری از مواد، بندها و تبصره‌های آن ایرادات و ایهامات جدی داشته و نگرانی‌هایی برای تمامی ذینفعان طرح از جمله کاربر نهایی^۴ ایجاد کرده است.

در جدول زیر تک تک موارد قابل بررسی به تفکیک بند و ماده‌های مورد نظر شرح داده شده اند.

ردیف	پیشنهاد مجلس	مشکلات و توضیحات	پیشنهاد اتاق
۱	ماده - ۱ بند الف-۳ خدمات پایه کاربردی اثربار: خدمتی پایه کاربردی اثربار شناخته می‌شود که یکی از شرایط زیر را داشته باشد: ۱ - خدمات پایه کاربردی خارجی که متوسط داده معرفی یا پهنانی باند یک ماهه آن بیش از ۵ درصد حداقل حجم پهنانی باند معرفی بین‌المللی باشد. ۲ - خدمات پایه کاربردی داخلی که متوسط داده معرفی یا پهنانی باند یک ماهه آن بیش از ۵ درصد از حداقل حجم پهنانی باند معرفی داخلی باشد. ۳ - خدمات پایه کاربردی با کاربری بیش از ۱ درصد از جمیعت کاربران داخل کشور؛ ۴ - سایر موارد تعیین شده از سوی کمیسیون مصرح در بند ۳ ماده ۴ این قانون.	در این بند از ماده ۱ شرایط مشمول شدن خدمات پایه کاربردی اثربار ذکر شده ولی به نحوه سنجش شفاف آن اشاره ای نشده است و اینکه در صورتی که خدمات پایه کاربردی خاصی برای مدت کوتاهی دارای شرایط بود و سپس از شرایط ذکر شده خارج شد، آیا باز هم مشمول تعریف خدمات پایه کاربردی اثربار ذکر شده بود یا خیر.	پیشنهاد می‌گردد برای ایجاد چارچوب مشخص، در آیین نامه اجرایی این طرح ابزارها و روش سنجش شرایط ذکر شده در این ماده قید گردد و همچنین شرایط خارج شدن خدمات پایه کاربردی اثربار از این تعریف نیز مشخص شود. همچنین در رابطه با جزء ۴ همین بند، پیشنهاد می‌گردد از تعاریف دقیق تر و مشخص تری برای توصیف خدمات پایه کاربردی اثربار استفاده شود.

7. Customization

8. Personalization

9. End User

پیشنهاد اتاق	مشکلات و توضیحات	پیشنهاد مجلس	ردیف
<p>پیشنهاد می‌گردد در ترکیب کمیسیون تجدید نظر شده و نمایندگان بیشتری از بخش خصوصی و مشخصاً عضوی از اتاق بازارگانی ایران در آن حضور داشته باشند.</p>	<p>در این بند از ماده ۱ شرایط مشمول شدن خدمات پایه کاربردی اثربازار ذکر شده ولی به نحوه سنجش شفاف آن اشاره ای نشده است و اینکه در صورتی که خدمات پایه کاربردی خاصی برای مدت کوتاهی دارای شرایط بود و سپس از شرایط ذکر شده خارج شد، آیا باز هم مشمول تعریف خدمات پایه کاربردی اثربازار خواهد بود یا خیر.</p> <p>در جزء ۴ همین بند بر اساس بند ۳ ماده ۴ خدمات پایه کاربردی اثربازار کاملاً قابل تفسیر بوده و می‌تواند مصادیق گسترده‌ای داشته باشد. برای تنظیم مقررات که در ماده ۴ نام برده شده مثل تعریف‌گذاری خدمات (بند ۵)، ضوابط رقابت و انحصار (بند ۴)، حقوق مالکیت فکری (بند ۹)، استانداردهای کمی و کیفی خدمات (بند ۶) و... بهتر است ساختار کمیسیون تخصصی تر و جامع تر باشد. خصوصاً اینکه این بخش از قانون، تاثیر کاملاً مستقیم و عمیقی بر کسب و کارها و بخش خصوصی دارد، بنابراین حضور بیشتر نمایندگان بخش خصوصی از جمله اتحادیه کسب و کارهای ایتالی و اتاق بازارگانی به عنوان نماینده بخش خصوصی در تعامل با دولت می‌تواند منجر به وضع مقررات منصفانه تر و در صورت وجود مشکل در مقررات کمیسیون واکنش سریع تری برای اصلاح داشته باشد.</p> <p>در حال حاضر در ترکیب کمیسیون مذکور تنها نماینده بخش خصوصی طبق ماده ۳ بند ۱۶ فقط یک نفر از نظام صنعتی رایانه ای است.</p>	<p>ماده ۳: ماده ۳- کمیسیون عالی تنظیم مقررات که براساس مصوبه جلسه هشتم شورای عالی فضای مجازی ایجاد گردیده، به منظور اجرای مصوبات شورای مذکور و قوانین مربوطه با ترکیب زیر به عنوان مرجع تنظیم مقررات خدمات پایه کاربردی، خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات شناخته شده و در این قانون به جهت رعایت اختصار کمیسیون نامیده می‌شود.</p> <p>۱ - مرکز ملی فضای مجازی (رئیس مرکز به عنوان رئیس کمیسیون)</p> <p>۲ - دادستانی کل کشور</p> <p>۹...</p>	۲
	<p>در رابطه با انحصار در فضای مجازی تا سال ۹۹ با استفاده از فصل ۹ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی با تشکیل شورای رقابت بسیاری از پرونده‌های نقض‌گذنده رقابت سالم از طریق مصوبات این شورا و با استناد به همان بندها در اصل ۴۴ برسی شده است. ولی با توجه به تخصیص تر و پیچیده تر بودن موضوع در فضای مجازی در سال ۹۹ «سند الزامات کلان حمایت از رقابت و مقابله با انحصار سکوهای فضای مجازی» توسط شورای عالی فضای مجازی تصویب شده است. در چنین شرایطی باید مشخص شود که این بند از ماده ۴ شرایط موازی کاری با شورای عالی فضای مجازی را دارد است یا خیر.</p>	<p>ماده ۴ بند ۴: تهیه و تصویب ضوابط (در سطوح مالکیت، مدیریت ۹ فعالیت) بازارهای دارای وضعیت انحصاری، مسلط و رقابتی در بخش خدمات پایه کاربردی، خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات و پیشنهاد آن به شورای رقابت در اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی؛</p>	۳
<p>پیشنهاد می‌گردد این بند حذف شده و یا مورد بازنگری قرار گیرد تا بتوانیم به سمت بازاری منصفانه و بدور از هرگونه رانت و تعیین حرکت کنیم.</p>	<p>قیمت‌گذاری خدمات در کسب و کارهای حوزه فناوری اطلاعات و طبیعت خدماتی که در این طرح خدمات پایه کاربردی نمایدشوند تابع پارامترهای مختلفی است و معقولاً رقابت و توسعه یکی از مهم‌ترین این معیارها است. دخالت در قیمت‌گذاری و تعریف خدمات در بلند مدت می‌تواند نتایج زیان باری داشته و باعث ضعیف شدن بخش خصوصی در ارائه خدمات شود. در صورتی که اگر بازار وضعیت رقابتی خود و فضای بدنون انحصاری را داشته باشد عدمتا قیمت‌ها به صورت طبیعی در حدود مناسب خود قرار می‌گیرند و در بند ۴ همین ماده به مسئله انحصار پرداخته شده است.</p> <p>در قوانین داخلی ما از جمله میثاق ملی اصول ۲۰ و ۲۴ قانون اساسی با پذیرش با تساوی مردم از لحاظ حقوق و امتیازات شهروندی اصل آزادی اطلاعات را مورد تأکید قرار داده است. اضافه بر آن غیراز قوانین مربوط به حقوق شهروندی و منشور حقوق شهروندی قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب سال ۱۳۸۸ حمایت از دسترسی آزاد به اطلاعات در ایران را از جمله تکالیف حاکمیت تلقی کرده است و در ماده ۲ به مراحت اشاره دارد هرکس حق دسترسی به اطلاعات عمومی را دارد. بنابراین اعمال هرگونه محدودیت از جمله فیلترینگ، سانسور، کنترل اطلاعات، انسداد مجازی دریافت آن، اعمال سانسورهای سخت افزاری و نرم‌افزاری یا اجبار مردم به دریافت اطلاعات از طریق مجازی کنترل شده و هدایت شده مغایر با قوانین است.</p>	<p>ماده ۴ بند ۵: تهیه و تصویب ضوابط حاکم بر قیمت‌گذاری و تعریف خدمات پایه کاربردی، خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات</p> <p>ماده ۴ بند ۱۷: تهیه و تصویب ضوابط عرضه و استفاده از ابزارهای دسترسی بدون پالایش</p>	۴

پیشنهاد اتفاق	مشکلات و توضیحات	پیشنهاد مجلس	ردیف
پیشنهاد می گردد در این بند بازنگری صورت پذیرد.	با توجه به بند ۹ همین ماده که ضوابط و مقرراتی برای تبلیغات بوسیله کمیسیون تعیین خواهد شد، بند ۲۳ به منظور داشتن اهرم فشار دیگری برای مقابله با اراده هنده های خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز است، حال اینکه این پلتفرم ها به خاطر تحریم ها احتمالاً اکثر این خدمات رغبتی به اجرای ندارند و با توجه به سایر تحریم ها احتمالاً اکثر این خدمات رغبتی به اجرای مواد این قانون نخواهند داشت. بنابراین ذی نفعان اصلی این بند کسب و کارهای کوچک و متوسط ایرانی هستند که به منظور تبلیغات از این پلتفرم ها استفاده می کنند و هر گونه متابه اضافی علاوه بر ضوابط تعیین شده در بند ۹ این ماده می تواند شرایط کسب و کارشان را سخت تر کند.	ماده ۴ بند ۲: تهیه و تصویب ضوابط تبلیغات در خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز	۵
پیشنهاد می شود این تبصره به صورت زیر اصلاح شود: هرگونه دعوت از اخبار ایرانی یا ساکنان ایران به کاربری خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز توسط وزارت خانه ها، دانشگاه ها، مدارس، شرکت ها و موسسات دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی ممنوع است.	در این تبصره مراحتاً دعوت اتباع ایرانی به کاربری خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز بوسیله شرکت های ممنوع است. در صورتی که همین حالاً بسیاری از شرکت های خصوصی حوزه فضای مجازی بخش مهی از کارهای خود را با استفاده از پلتفرم های خارجی انجام می دهند. طبق این تبصره حتی اگر شرکتی به منظور فعالیت های اصلی خود از کارکنان شرکت درخواست استفاده از خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز داشته باشد، کاری خلاف قانون انجام داده است.	ماده ۲۰ تبصره ۱: هرگونه دعوت یا اجبار اتباع ایرانی یا ساکنان ایران به کاربری خدمات پایه کاربردی خارجی فاقد مجوز توسط وزارت خانه ها، دانشگاه ها، مدارس، شرکت ها و موسسات دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی ممنوع است.	۶
رتیبه ایران در شاخص تسهیل کسب و کار که هرساله توسط بانک جهانی اعلام می شود از میان ۱۹۵ کشور مورد ارزیابی در سال ۲۰۱۵ ۱۷، و در زیرشاخص شروع کسب و کار رتبه ۱۷۸ است. پیشنهاد جدی ما سخت تر نکردن فضای کسب و کار در کشور است. با توجه به اوضاع اقتصادی و وضعیت کرونا، کشور بیش از پیش به سهولت راه اندازی کسب و کارهای اینترنتی نیاز دارد.	به نظر بسیاری از متخصصان و صاحب نظران، اکثر پلتفرم های خارجی با شرایط ذکر شده از جمله در ماده ۱۲ تبصره ۱ بند ۲ اقدام به دریافت مجوز نخواهند کرد، اما تکلیف پلتفرم های داخلی چه می شود؟ با توجه مقرراتی که قرار است طبق ماده ۴ ایجاد شود و شرایط و ضوابط ذکر شده در ماده ۱۲ و تکالیف و تعهدات ذکر شده در ماده ۲۵ بايستی علاوه بر تعداد زیادی مجوز غیر ضروری و پر در دسر که هم اکنون دچار آنها هستند، در گیر گرفتن مجوزهای جدید و اقدامات اضافی شوند. با توجه به جایگاه ایران در رتبه بندی شاخص سهولت کسب و کار و سختی راه اندازی کسب و کار در کشور بر اساس بند الف ماده ۷ قانون اجرای کلی سیاست های اصلی ۴۴ هیئت مقررات زدایی به منظور کاهش سختی راه اندازی کسب و کار ایجاد شده است، تا تعداد این مجوزها و مقررات اضافی کاهش پیدا کند ولی با توجه به فضای کلی حاکم بر این طرح و خصوصاً فصل چهارم آن، پلتفرم های داخلی زیر تعهدات سنگین قانونی هستند و حامل این سیاست خود یک مزیت رقابتی مهم برای رقبای خارجی خواهد بود. یکی از دلایل که ۴۸ شرکت شاخص و بزرگ حوزه فضای مجازی بر علیه این طرح بیانیه دادند همین مستله بود.	فصل چهارم	۷

ردیف	پیشنهاد مجلس	مشکلات و توضیحات	پیشنهاد اتاق
۸	احراز هويت معتبر کاربران و حفظ اطلاعات کاربران مطابق تعهدات و قوانین موضوعه ماده ۲۵ بند ۲:	ارائه برخی از خدمات پایه کاربردی نیازمند احراز هويت معتبر کاربران نیست، از آن جمله می توان به خدمات جویشگر اشاره کرد.	پیشنهاد می گردد این بند به این صورت اصلاح شود: احراز هويت معتبر کاربران در خدمات کاربردی پایه مشخص شده به وسیله کمیسیون و حفظ اطلاعات کاربران مطابق تعهدات و قوانین موضوعه.
۹	فراهم آوردن حق انتخاب نوع خدمات، از قبیل خانواده، داخلی و خارجی، آدرس های ایترنی و خدمات مورد نیاز و امكان کنترل والدین بر فرزندان ماده ۲۵ بند ۶:	این بند نوع خدمات پایه کاربردی را مشخص نکرده است و با توجه به تصریه ۱ ماده ۱ دایرہ خدمات پایه کاربردی نسبتاً گسترده است، برخی از انواع خدمات فضای مجازی دارای دسته بندی ها و حق انتخاب های خاص خود هستند و نمی توان موارد ذکر شده در این بند را برای آنان در نظر گرفت.	پیشنهاد می گردد پس از تعریف شفاف تر و دقیق تر از خدمات پایه کاربردی این بند به این صورت اصلاح شود: فراهم آوردن حق انتخاب نوع خدمات، از قبیل خانواده، داخلی و خارجی، آدرس های ایترنی و خدمات مورد نیاز و امكان کنترل والدین بر فرزندان
۱۰	عدم حذف حساب کاربران و محتواي مجاز ماده ۲۵ بند ۹:	این بند ابهام دارد و می تواند با قانون «احترام به آزادی های مشروع و حفظ حقوق شهروندی» در تضاد باشد.	پیشنهاد می شود این بند به این صورت اصلاح گردد: عدم حذف حساب کاربران و محتواي مجاز مگر به درخواست و اجازه خودشان
۱۱	ماده ۲۸ تبصره ۲: خدمات پایه کاربردی خارجی که پیش از تصویب این قانون با تشخیص کمیسیون از مصاديق خدمات پایه کاربردی اثربگذار بوده اند، موظفند ظرف چهار ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، نسبت به انجام تعهدات مندرج در ماده ۱۲ اقدام کنند. در غیر این صورت، اعمال بند "ج" این ماده برای آنها تا زمان تامین جایگزین مناسب داخلی یا خارجی (با تشخیص کمیسیون) یا یک سال پس از لازم الاجرا شدن این قانون لازم نیست. در صورت عدم انجام تعهدات مندرج در ماده ۱۲ اقدام کنند. در غیر این صورت اعمال هیچکدام از بندهای این ماده برای آنها تا زمان تامین جایگزین مناسب داخلی یا خارجی (با تشخیص کمیسیون) یا یک سال پس از لازم الاجرا شدن این قانون لازم نیست. در صورت عدم انجام تعهدات توسط خدمات پایه کاربردی مزبور در زمان معین شده، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات نهاده نداشت بند ث یعنی محدودیت در پهنهای باند و ترافیک می تواند بر او اعمال شود. در واقع تبصره ۲ تنها مجوز به تاخیر انداختن مجازات فیلترینگ را داده نه بقیه مجازات ها مثل محدودیت در پهنهای باند و ترافیک می تواند بر او اعمال شود. خدمات پایه کاربردی جایگزین برای آنها اقدام کند. در صورت عدم پیش بینی خدمات پایه کاربردی جایگزین از سوی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با اعلام کمیسیون، سازمان برنامه و بودجه مکلف است دهد در صد از مجموع اعتبارات ماده واحد را در اختیار مرکز ملی قرار دهد «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات» قانون تا خود را در این خصوص اقدام کند.	پیشنهاد اتاق پیشنهاد می گردد برای عبارت جایگزین مناسب تعريف دقیقی ارائه شود و سپس این تصریه به این صورت اصلاح شود: خدمات پایه کاربردی خارجی که پیش از تصویب این قانون با تشخیص کمیسیون از مصاديق خدمات پایه کاربردی اثربگذار شده و در چنین شرایطی جرایمی از جمله بند ث و ج ماده ۲۸ یعنی محدودیت در ترافیک (بند ث) و فیلترینگ (بند ج) به انها اعمال می شود. طبق تبصره ۲ ماده ۲۸، برای اعمال مجازات، اگر آن خدمت به تشخیص کمیسیون اثر گذار و مهم باشد ۴ ماه فرمت داده می شود. بعد از ۴ ماه اگر به تشخیص کمیسیون «جایگزین مناسب» ایرانی برای آن اپلیکیشن وجود داشت که باز هم فیلتر می شود. اما اگر به تشخیص کمیسیون نداشت بند ث یعنی محدودیت در پهنهای اپلیکیشن وجود داشت که باز هم فیلتر نداشت هشت ماه نسبت به ایجاد خدمات پایه کاربردی جایگزین برای آنها اقدام کند. در صورت عدم پیش بینی خدمات پایه کاربردی جایگزین از سوی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات موظف است ظرف مدت هشت ماه نسبت به ایجاد خدمات پایه کاربردی جایگزین برای آنها اقدام کند. در صورت عدم پیش بینی خدمات پایه کاربردی جایگزین از سوی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با اعلام کمیسیون، سازمان برنامه و بودجه مکلف است دهد در صد از مجموع اعتبارات ماده واحد را در اختیار مرکز ملی قرار دهد «اجازه تعیین و وصول حق امتیاز فعالیت بخش غیردولتی در زمینه پست و مخابرات» تا خود را در این خصوص اقدام کند.	

ردیف	پیشنهاد مجلس	مشکلات و توضیحات	پیشنهاد اتاق
۱۲	ماده ۲۹: خدمات پایه کاربردی در صورت انجام تعهدات مندرج در این قانون، نسبت به کاربری های غیرمجاز مستولیتی ندارند.	این ماده از بخش های مثبت این قانون است ولی در رابطه با عبارت کاربری های غیرمجاز تعریف صحیحی در طرح ذکر نشده است.	پیشنهاد می شود تعریف مشخصی از کاربری های غیرمجاز ارائه گردد.

علاوه بر موارد ذکر شده بر اساس بند به بند طرح پیشنهادی و با جزئیات کامل، ساختار کلی طرح نیز دارای انتقادهایی است که از جمله مهه ترین آنها می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ابهام، عدم تعریف دقیق واژگان، بی توجهی به مفهوم پردازی و در نهایت تفسیر پذیری بسیار بالا از نقاط ضعف جدی طرح پیشنهادی است. واژه هایی که بدون مفهوم پردازی و معنای دقیق و مشخص در سندی با چنین اهمیتی به کار رفته اند بسیارند و تlux است که یکی از مهم ترین طرح های کشور در زمینه فضای مجازی تا این حد گرفتار ابهام و سوء برداشت ها و تفسیرهای متفاوت باشد. ایرادی که این سوتفاهم را ایجاد می کند که طراحان اولیه طرح را عامدانه، مبهم ارائه داده اند که در نهایت بتوانند تصمیمات مد نظر خود که لزوماً با حقوق کاربران هم راستا نیست را پیاده کنند. به عنوان اصلی ترین مورد می توان به ماده ۱ اشاره کرد که در برگیرنده تعاریف اصلی است و خود به تنها ی ریشه بسیاری از ابهامات و سوء تفاهمات پیش آمده است و همچنین می توان به ماده های ۲، ۴ و ۲۵ و ۲۸ اشاره کرد.

۲. حوزه شمول قانون میهم است

بند الف ماده ۲ حوزه شمول قانون را به صراحت ذکر می کند، در کنار ذکر عنوان «خدمات پایه کاربردی» به تصریح «خدمات ارتباطاتی و فناوری اطلاعات داخلی و خارجی شبکه ملی اطلاعات» را هم مشمول این قانون می دارد. در ماده ۳ نیز کمیسیون عالی را صراحتاً کمیسیون عالی تنظیم مقررات معرفی می کند و مهمنت از آن در ماده ۴ که در ۲۳ بند تک به تک وظایف این کمیسیون را ذکر می کند در بند های ۱، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۵، ۱۶، ۱۴، ۲۰ و ۲۱ صراحتاً عنوان خدمات پایه کاربردی و فناوری اطلاعات یا فضای مجازی را به عنوان شمول وظایف این کمیسیون عالی تعریف می کند. مثلاً در بند ۵ تصریح می کند ضوابط «تعریفه گذاری خدمات ارتباطی و فناوری اطلاعات» وظیفه این کمیسیون است که طبق ضوابط جاری و فهم کارشناسی شامل همه خدمات مثل اینترنت، پهنهای باند و حتی مکالمه تلفنی و... می شود و قرینه ای نیست که شامل این موارد نشود.

در ماده ۶، با اصلاح قانون وظایف و اختیارات وزارت ارتباطات، سند اختیارات بالادستی کل وظایف کمیسیون وزارت خانه ارتباطات و فناوری اطلاعات از «تغییر ساختار بخش های ارتباطی کشور» (بند الف ماده ۵ وظایف وزارت خانه ذیل ماده ۶ طرح) گرفته تا تعریفه گذاری کل خدمات ارتباطی و حتی واگذاری فرکانس که یک وظیفه سنتی و کاملاً تخصصی این وزارت خانه است (بند ۵ ماده ۵ ذیل ماده ۶) را بر اساس سیاستها و ضوابط کمیسیون عالی تعریف می کند. در چنین وضعیتی پیشنهاد می شود در عنوان طرح تجدید نظر گردد و یا حوزه شمول قانون با توجه به عنوان آن اصلاح گردد.

۳. وظایف و اهداف با ساختار کمیسیون عالی تنظیم مقررات با یکدیگر همخوانی ندارند

برای تنظیم مقررات که در ماده ۳ نام برده شده مثل تعریفه گذاری خدمات (بند ۵)، ضوابط رقابت و انحصار (بند ۴)، حقوق مالکیت فکری (بند ۹)، استانداردهای کمی و کیفی خدمات (بند ۶)، بهتر است ساختار کمیسیون تخصصی تر و جامع تر باشد. کمیسیون ۱۱ عضو دارد که حداقل نصف آنها تخصصی در حوزه فضای مجازی که شایسته شان نهاد تنظیمگر است ندارند، حدود ۱۵ نفر از ۱۸ نفر عضو تصمیم گیر از نهادهای حاکمیتی انتصابی هستند و در چنین حالتی به نظر می رسد تصمیم گیری و پیشرفت دستور جلسات بسیار کند و بروکراتیک خواهد شد و هر کدام از اعضاء، به دلیل فقدان تخصص کافی در موضوعات کاملاً تخصصی و پیچیده مذکور، نیازمند گروهی تصمیم ساز خواهند بود تا در جلسه بدانند موضوع چیست و بتوانند راجع به موضوعات تخصصی و فنی رای موافق یا مخالف دهند.

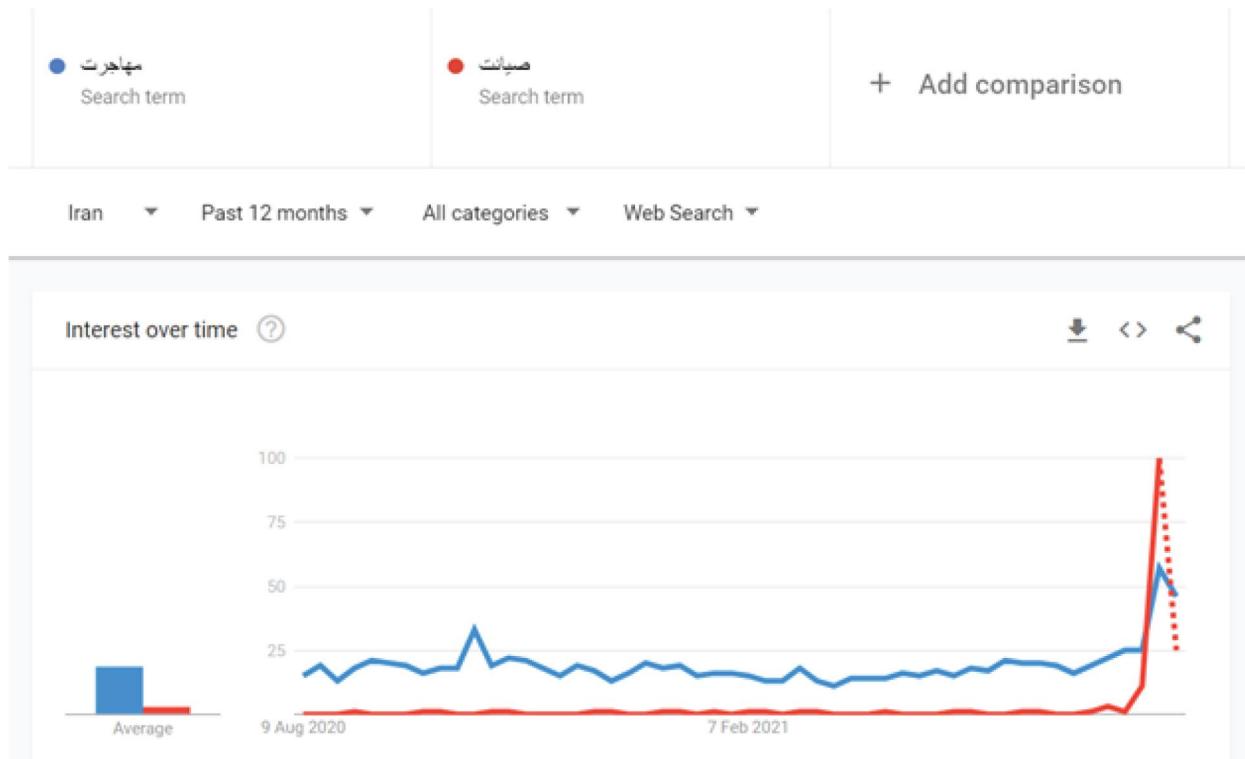
۴. ساختار بروکراتیک فراقوه ای

ساختار کمیسیون اگرچه مصوب مجلس است اما چون فرآقوه ای است به خود مجلس پاسخگو نیست. نه تنها مجلس بلکه ظاهراً به هیچ نهاد دیگری هم پاسخ نمی دهد. و از عدم شفافیت در معرفی تویسندگان اصلی طرح میتوان این موضوع را کاملاً احساس کرد. در واقع می توان گفت بر اساس این طرح ریس کمیسیون و تک تک اعضایی که عضو دولت نیستند را نمی توان در مجلس باز خواست کرد. این کمیسیون با این ساختار قدرتمند و بروکراتیک و اختیاراتی که البته فقط در ماده ۴ منحصر نشده است می تواند شورای عالی فضای مجازی را هم به حاشیه براند و هیچ کس پاسخگو نباشد. به گفته برخی از حقوق دان ها این طرح برخلاف برنامه ششم توسعه است و با ایجاد یک سازمان بزرگ موازی باعث بزرگ شدن ساختار حاکمیت و مجدد فربیه شدن کل سیستم اداری کشور می شود. که در نهایت به افزایش هزینه های دولت و کسری های بودجه تمام نشدنی منجر خواهد شد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

اثر این طرح بر تولید ثروت اقتصادی و کاهش ارزش اقتصادی صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات^{۱۱} در کل تولید ناخالص^{۱۲} داخلی کشور موضوع مهم و حساسی است که باید به دقت بررسی شود. بر اساس گزارش سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی سهم اقتصاد دیجیتال از تولید ناخالص داخلی کشور از ۷.۴۵ درصد در سال ۹۰ به ۷.۶ درصد در سال ۹۲ رسیده و پیش‌بینی می‌شود این سهم تا پایان سال ۹۴ به ۷.۵ درصد برسد، این در حالیست که عمدۀ شاخص‌های کسب و کار در حوزه‌های دیگر وضعیت نامناسبی را طی کرده‌اند، در چنین شرایطی مطرح کردن طرح فوق در فضای حال حاضر اقتصاد و کسب و کار کشور، باعث نگرانی‌های جدی از سمت فعالین اقتصادی در حوزه وب و فناوری اطلاعات شده است. از شواهد این نگرانی‌ها می‌توان به بیانیه‌های مختلف از مساحیین کسب و کارها و حتی بیانیه‌های کسب و کار مطرح این حوزه، کارزار مخالفت با طرح‌های محدود کننده اینترنت بین‌المللی و فیلترینگ شبکه‌های اجتماعی با پیش‌بینی ۴۸ هزار امضا تا این لحظه و نمودار جستجوی کلمه مهاجرت در گوگل همزمان با مطرح شدن طرح صیانت، اشاره کرد.

با توجه به موارد ذکر شده و شواهد بالا، پیشنهاد می‌گردد این طرح به صورت دقیق‌تر و با حضور نمایندگان مختلفی از بخش خصوصی و کارشناسان این حوزه مورد بررسی بیشتر قرار گیرد. هرگونه سهل انگاری در بررسی کارشناسانه تر این طرح می‌تواند لطفات جبران ناپذیری به بسیاری از کسب و کارهای حوزه فضای مجازی و اقتصاد مجازی و اقتصاد کشور وارد کند، چرا که با توجه به سرعت رشد تکنولوژی به خصوص در حوزه فضای مجازی، جبران هرگونه عقب افتادگی در این زمینه غیرممکن و یا بسیار هزینه برخواهد بود.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی لرستان

Lorestan Chamber of Commerce, Industries, Mines & Agriculture

www.khdccima.ir [@otaghkhd](https://www.instagram.com/otaghkhd) [telegram.me/otaghkhd](https://t.me/otaghkhd)